

AUGUST BOVER I FONT

RAFAEL CARIA (1941-2008),
LA LLUITA PER UN FUTUR ALGUERÈS

L'abril de 2008 ens deixà prematurament Rafael Caria. Nascut a l'Alguer, conreà des de jove la poesia en llengua catalana i l'any 1969 obtingué la beca Recasens, que li permeté de fer una estada a Barcelona: la seva primera visita a Catalunya, a la Catalunya resistent i en estat d'excepció sota la dictadura franquista, que tant va impressionar-lo i que aguditzà la seva sensibilitat democràtica i anti-feixista.

Seguí la carrera de dret a la Universitat de Sàsser i, apassionat per la història, la llengua i la cultura alguereses, les estudià tenaçment de manera autodidacta i maldà perquè no es malmetés aquesta rica herència secular i pogués ser transmesa a les noves generacions. Per això combinà sàviament l'estudi i l'acció. Creà plataformes per facilitar-ne la difusió, de caire més aviat social, com ara el grup Alguer-80, o més erudit, com el Centre de Recerca i Documentació «Eduard Toda». Reclamà l'ús oficial de la llengua catalana i la utilitzà per primer cop (1977), al costat de la sarda, la italiana i l'anglesa, per la megafonia de l'aeroport de l'Alguer, on treballava; «delicte» pel qual va ser durament represaliat. Fou un dels fundadors del partit polític «Sardenya i Llibertat», si bé posteriorment se'n separà, decebut.

Havent d'enfrontar-se massa sovint amb l'hostilitat més irracional i mesquina del provincianisme local, progressivament anà donant prioritat a la recerca i la reflexió al servei de la comunitat algueresa, d'acord amb la màxima espiuana de treballar «per salvar-vos els mots, per retornar-vos el nom de cada cosa». Aquesta voluntat de servei el dugué a reeditar a Sardenya el llibre amb què Eduard Toda «descobrí» la realitat algueresa a la Catalunya del seu temps, amb la intenció que la «descoberta» fos igualment útil per als algueresos, als quals l'escola també havia amagat els orígens. Per això hi afegí la traducció a l'italià, adients il·lustracions gràfiques, notes aclaridores i una excel·lent introducció, i publicà el llibre amb el títol de *L'Alguer. Un popolo catalano d'Italia* (Sàsser, Gallizzi, 1981).

Però la seva autèntica passió fou la llengua, que estudià amb una gran tenacitat i de manera autodidàctica, tot aprofitant els seus freqüents viatges arreu dels Països Catalans per fer-hi recerques i per relacionar-se i assessorar-se amb eminents lingüistes catalans com Joan Coromines, Jordi Carbonell, Antoni M. Badia i Margarit, Joan Bastardas o Joan Veny. La seva preocupació per la transmissió i el futur de la llengua són palesos en alguns treballs de caire sociolingüístic, com

ara la seva contribució al II Congrés Internacional de la Llengua Catalana: *L'Alguer, llengua i societat. La minoria catalana entre passat i futur*, publicada a Sardenya en edició bilingüe (Càller, EDES, 1987). Indefectiblement, la identificació que sentia amb la llengua i amb el territori l'havien de dur a l'estudi de la toponímia algueresa. Se n'ocupà, bàsicament, en dos volums. El primer, *Il mondo del Càlic. I. Studi di toponomastica e lessicografia algherese* (Càller, EDES, 1990), és un complet estudi d'aquesta llacuna algueresa: la toponímia, l'embarcació i els sistemes de pesca utilitzats i els animals i plantes que s'hi crien. El segon, *Toponomastica algherese. II. Introduzione allo studio dei nomi di luogo della città, del territorio e delle coste di Alghero* (Càller / Sàsser, EDES, 1993), se centra en el terme de l'Alguer, d'on aplega més de 1.200 topònims.

L'any 1990, a més, va poder fer realitat un projecte que l'illusionava de manera especial i en el qual vam col·laborar estretament: la «Revista de l'Alguer», un anuari científic pluridisciplinari en llengua catalana, pensat i fet a l'Alguer, que va aconseguir de fer sortir durant deu anys, entre 1990 i 1999, fins que les dificultats econòmiques es van fer irresistibles. Durant aquests anys, i a més de publicar articles en diferents revistes catalanes, com per exemple els «Estudis de Llengua i Literatura Catalanes» o la «Revista de Llengua i Dret», a les planes de la «Revista de l'Alguer» donà a conèixer alguns textos que foren el primer tast de llibres que publicà posteriorment: *Le piante spontanee ad Alghero. Nomi. Proprietà. Usi. Etimologia* (Sàsser, EDES, 2001) i *Il nome popolare degli uccelli ad Alghero* (Sàsser, EDES, 2006). Són llibres que mostren, un cop més, el seu extraordinari coneixement del territori i que preparà, com en els llibres anteriors, utilitzant sempre la mateixa metodologia que combina la diacronia i la sincronia, la recerca arxivística i el treball de camp amb entrevistes a vells informadors locals.

Finalment, el 2007 publicà l'assaig en què havia treballat els darrers temps i que, desgraciadament, s'ha convertit en una mena de testament intel·lectual, la seva aportació més important a la planificació lingüística que assegurí el futur del català de la seva ciutat: *El català de l'Alguer: apunts per a un llibre blanc* —«Revista de Llengua i Dret», núm. 46 (2007), ps. 29-102.

Al costat dels seus estudis lingüístics i de les accions destinades a promoure l'ús social de la llengua i a tractar de defensar-la jurídicament, ja he dit que des de ben jove Caria conreà la poesia, si bé no en publicà el primer llibre fins molt tard. Sembla que en la decisió de publicar-lo hi tingué molt a veure la insigne compositora valenciana Matilde Salvador, que li musicà alguns poemes i amb qui l'uní també una bona amistat. Aquest primer llibre, *Só tornat a Sant Julià* (L'Alguer, La Celere, 1986), en paraules de Jordi Carbonell, autor del pròleg, «significa la plena incorporació de la poesia algueresa dins els corrents poètics catalans del segle xx amb tots els honors». El seguí *Els asfòdels i altres versos* (Sàsser, EDES, 1992), on trobem novament el seu compromís amb la llengua i la cultura de la seva ciutat, sempre amb el rerefons de la mar algueresa, però ara en la veu d'un poeta més madur, que ha assumit amb plena consciència el pas del temps. El tercer i darrer recull poètic de Rafael Caria, *Pètals* (Sàsser, EDES, 1998), molt dife-

rent dels dos anteriors, és un bellíssim poema d'amor que ens mostra el seu ves-sant més líric.

El seu treball i el seu compromís cívic li valgueren el premi Jaume I d'Actua-ció Cívica (1985) i la concessió de la Creu de Sant Jordi (1999). L'any 2006 fou nomenat membre corresponent de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Ca-talans, el primer alguerès que n'ha format part.

Descansi en pau l'estudiós apassionat, el poeta profund, el lluitador incansa-ble, el bon amic. Que el seu adéu ens sigui un estímulo per prosseguir la tasca que amb tant d'esforç i tanta generositat havia emprès.

AUGUST BOVER I FONT
Universitat de Barcelona